

Aan de raad en het college van burgemeester en
wethouders van de gemeente Heusden
Julianastraat 34
5251 ED VLIJMEN

Online via website www.heusden.nl ingediend.

Betreft: Zienswijze Omgevingsvisie Heusden
Uw referentie: Zaaknummer 1306257

Bokhoven, 3 november 2022

Geachte heer, mevrouw,

Van de Vereniging Bescherming Authentiek Bokhoven (VERBAB) ontvangt u onze zienswijze op de ter inzage gelegde ontwerpen van de Omgevingsvisie, Omgevingseffectrapportage (OER), Leefomgevingsfoto, Notitie Reikwijdte en Detailniveau en Passende beoordeling.

VERBAB zet zich in om het authentieke karakter van het dorp en haar omgeving te beschermen. De meerderheid van de Bokhovense huishoudens is bij VERBAB aangesloten. Verdere details over onze vereniging vindt u op www.verbab.nl.

Op basis van de bouwhistorische inventarisatie-rapporten 'Kerkdorpen en noordelijke buitengebieden' is krachtens de Monumentenverordening 's-Hertogenbosch de gehele kom van Bokhoven middels een besluit van de gemeenteraad d.d. 22-2-1990, aangemerkt als gemeentelijk beschermd dorpsgezicht. Onderdeel van het vigerende Bestemmingsplan vormt de Cultuurhistorische en landschappelijke waardekaart waarin de samenhang tussen de verschillende ruimtelijke waarden zoals de relatie tussen de verschillende zichtlijnen zijn vastgelegd.

Algemeen

Het Ontwerp Omgevingsvisie lijkt zich te beperken tot de gemeentegrenzen van de gemeente Heusden. Een van de zoekgebieden ligt op zeer geringe afstand tot de gemeentegrens 's-Hertogenbosch in de Polder van Bokhoven. Deze gemeentegrens vormt tevens de grens tussen de respectievelijke RE(K)Sen. Voor de Polder van Bokhoven geldt vanuit de RES Noordoost Brabant een inpassingsstrategie (geen windturbines). Men mag verwachten dat bij het bepalen van het zoekgebied, zeker gezien de tegenstrijdige strategieën, afstemming plaatsvindt tussen betrokken partijen. Het Ontwerp Omgevingsvisie maakt van een dergelijke afstemming geen vermelding en wij gaan er daarom dan ook vanuit dat daarvan geen sprake is geweest. Ook een afstemming met de direct betrokkenen, waaronder wij ons als bewoners van Bokhoven rekenen, heeft niet plaatsgevonden.

Wij beroepen ons hierbij op de definitie van de omgevingsvisie zoals deze vanuit de VNG als volgt is vastgelegd:

Een omgevingsvisie is de integrale langetermijnvisie van een bestuursorgaan voor de hele fysieke leefomgeving en haar grondgebied. De omgevingsvisie is, onder de Omgevingswet, een verplicht instrument voor het Rijk, provincies en gemeenten. Het Rijk maakt een nationale omgevingsvisie, de provincie een provinciale omgevingsvisie en de gemeente een gemeentelijke omgevingsvisie.

De fysieke leefomgeving houdt niet op bij de grens van een gemeente, waterschap of provincie. De verantwoordelijkheden en omgevingsvisies van andere bestuursorganen maken daarmee deel uit van de context van de zelf op te stellen omgevingsvisie. Goede samenwerking, afstemming en verbinding is dus van groot belang.

Zoekgebied 2

De aanduiding van Zoekgebied 2 is onduidelijk. De omschrijving van Zoekgebied 2 ontbreekt onder Omgevingseffectrapportage (OER) 7.3.1. Letterlijke tekst: "Op basis van deze kaarten zijn er twee zoekgebieden aan te wijzen waar realisatie van een energielandschap van 80 hectare kansrijk is: tussen Oudheusden en Elshout (zoekgebied 1) *en ten oosten van en de gemeentegrens (zoekgebied 2)*".

De diverse cartografische illustraties zijn overigens inconsistent. Het zoekgebied lijkt zich rondom de steenfabriek te verplaatsen.

Deltaplan Grote Rivieren

Het is opvallend dat er weinig aandacht wordt besteed aan de mogelijke impact van het Deltaplan Grote Rivieren. Het plan maakt melding van een inpassing of sanering van de steenfabriek als gevolg van de dijkverlegging bij Bokhoven en zal daardoor ook voorwaarden stellen aan het zoekgebied 2.

Regioproces Noord-Brabant en Gelderland Deltaprogramma Rivieren - 17 december 2013

Keuze voor dijkverlegging bij Bokhoven

De dijkverlegging bij Bokhoven (maatregel 26) is een maatregel waar nauwelijks alternatieven voor zijn. De maatregel heeft een groot hydraulisch effect over langere afstand op een plaats in het riviertraject waar het moeilijk is om met andere rivierverruimende maatregelen de opgave op te lossen. Daarnaast is een oplossing met dijkverhoging niet wenselijk vanwege de beperking die waterstandsverhoging t.a.v. de afvoermogelijkheden van het regionaal systeem rond 's-Hertogenbosch. Deze dijkverhoging zou overigens op kwetsbare plekken moeten plaatsvinden. Belangrijk aandachtspunt bij de dijkverlegging bij Bokhoven is het *inpassen/saneren van de huidige steenfabriek aan de Bokhovense weg* die met deze maatregel buitendijks komt te liggen. Hierbij dient behoud van werkgelegenheid randvoorwaarde te zijn.

VERBAB dringt erop aan de (on)mogelijkheden van de dijkverlegging te betrekken bij het opstellen van de volgende versie van de Omgevingsvisie en daarover afstemming te hebben met de betrokken en verantwoordelijke partijen.

Energiehub

De definitie van de energiehub lijkt nu vastgelegd als zijnde een systeem voor opwek, opslag, overslag en distributie, waarbij een combinatie van wind- en zonne-energie voor opwekking moet zorgen. De benodigde oppervlakte voor zo'n "energielandschap" uitgaande van 5 turbines en 40 hectare zonnepark bedraagt 80 hectare. De aanleg van de energiehub inclusief veiligheids- en infrastructurele (hekwerken, transport elektriciteit, fysieke bereikbaarheid voor onderhoud) voorzieningen zullen een aanzienlijke impact hebben op het huidige polderlandschap en daarbij de cultuurhistorische waarden en zichtlijnen van Bokhoven blijvend aantasten.

Als de ambities van de gemeente Heusden (zoals eerder geuit door Wethouder Mart van der Poel) om uiteindelijk 10 turbines te plaatsen bewaarheid wordt is de Bokhovense Polder inderdaad volledig getransformeerd tot een energielandschap, waarbij onevenredig fors op de ruimte voor natuur en recreatie is ingeleverd.

Lusten en (over)lasten

Het Ontwerp Omgevingsvisie stelt zich tot doel 'te zorgen voor lokale meerwaarde en een goede balans tussen lusten en lasten' bij de inpassing van windturbines. Realisatie van een energiehubs / energielandschap binnen Zoekgebied 2 kan dit citaat onmogelijk waarmaken:

Bij de potentiële plaatsing van windmolens in dit gebied zullen de lusten volledig ten goede komen aan de gemeente Heusden, terwijl de lasten volledig gedragen zullen worden door de (noord)oostelijk gelegen dorpen buiten de gemeentegrens.

De landschapsvervuiling van windturbines worden niet bemerkt door de grote kernen (en daarmee de meerderheid van de inwoners) van de gemeente Heusden; de kernen van Vlijmen en Heusden liggen immers op meer dan 4 kilometer afstand van de oostelijke gemeentegrens. Daarentegen is de landschapsvervuiling vanuit (beschermd dorpsgezicht) Bokhoven, met haar open karakter, lage bebouwing en vrije zichtlijnen, zeer goed merkbaar (zie voor een impressie <http://www.verbab.nl>). Bovendien zal slagschaduw bij zonsondergang (de zon gaat onder in het westen) ook alleen merkbaar zijn in de oostelijke buurgemeenten.

Omdat de wind in dit gebied over het algemeen ook uit het westen komt, zal de geluidsoverlast vrijwel exclusief in de oostelijk gelegen buurgemeenten terecht komen. De grote kernen van gemeente Heusden zullen door de windrichting en grote afstand (geluid neemt in kwadraat af naarmate de afstand toeneemt) nooit geluidsoverlast ondervinden.

Geluidsoverlast is een grote zorg. In de Leefomgevingsfoto is inzichtelijk gemaakt dat zoekgebied 2 een zeer stil gebied betreft. De impact van een nieuwe hoge geluidsbron zal daarom zeer groot zijn. Het is bovendien onduidelijk waaruit de Leefomgevingsfoto (figuur 2.3) kan concluderen dat buiten een cirkel van 46 dB-Lden het geluidsniveau als 'Zeer Goed' kan worden omschreven. Er is geen studie/rapport van het RIVM uit 2020 die deze conclusie trekt.

Ook is het gebruik van Lden een controversiële maat voor het uitdrukken van geluidsoverlast van windturbines. Een dag-avond-nacht *gemiddelde* geeft immers geen juiste representatie van de sterk modulerende geluidsterkte van windturbines. Wij vragen u verduidelijking te geven aan uw uitspraak in het bijschrift van Figuur 2.3.

Ter overdenking

Uit het Duurzaamheidsrapport van de Vandersanden Groep 2020 lezen wij het volgende:

Hernieuwbare energie: Zonnepanelen

Sedert enkele jaren implementeert Vandersanden een programma dat de fabrieksdaken uitrust met zonnepanelen, met het oog op de vergroening van de energieproductie. Met inbegrip van de meeste recente plaatsingen bestaat ons park nu uit 34.021 zonnepanelen. Naargelang de fabriek staan deze in voor 10 tot 35% van het elektrisch verbruik.

Hernieuwbare energie: Windmolens

In Lanklaar werd in 2020 de vergunning voor de bouw van de eerste Vandersanden-windmolen afgeleverd. Deze zal een vermogen hebben van 4,2 MW en een tiphoogte van 200 meter. *Ook in de buurt van de andere fabrieken zijn we in gesprek met de stakeholders voor de plaatsing.*

Met deze inzage vragen wij ons af in hoeverre de huidige initiatieven voor het realiseren van een energiepark niet volledig ten goede aan de Vandersanden Groep komt.

Ons inziens moet de Omgevingsvisie hierin duidelijkheid verschaffen.

Wetgeving

Zoals bij u bekend oordeelde de Raad van State dat de algemene normen voor geluid, slagschaduw en veiligheid die in Nederland gelden niet kunnen worden toegepast op de aanvragen voor de bouw en het gebruik van windturbines, aangezien daarvoor eerst een milieubeoordeling moet worden gemaakt.

De Minister van Klimaat en Energie, Rob Jetten heeft mede naar aanleiding van de motie Leijten/Erkens Arcadis de opdracht gegeven te onderzoeken wat een afstandsnorm als instrument voor milieubescherming bij windturbines kan bieden (zie kader).

Arcadis heeft de verwachte geluidbelasting en slagschaduw niveaus van windturbines bij verschillende afstanden berekend. Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen, zijn verschillende scenario's gemaakt waarin wordt gevarieerd met afstand (van 300 meter tot tien keer de tiphoogte), drie windturbintypen (2 MW, 4 MW en 6 MW), opstelling (drie en tien turbines) en windklimaat (zuid Nederland, midden Nederland en noord Nederland). De resultaten laten zien dat de geluidbelasting en slagschaduw niveaus logischerwijs afnemen naarmate de afstand groter wordt. De resultaten laten ook zien dat er een zeer grote spreiding is in geluidbelasting en slagschaduw niveaus per gekozen afstand. Eén specifieke afstand leidt dus niet tot een eenduidige waarde voor de geluidbelasting en voor het slagschaduw niveau. Dit komt doordat voor geluid en slagschaduw veel meer meespeelt dan alleen afstand, waaronder de invloed van turbintype, opstelling en windklimaat, maar bijvoorbeeld ook bodemtype en eventueel tussenliggende obstakels zoals bomen of bebouwing. *Daarom is ook niet eenduidig aan te geven hoeveel hinder er naar verwachting zal optreden bij een bepaalde afstand.*

Het hanteren van een "veilige" afstand van 750 meter wordt in het licht van de huidige inzichten een dubieus uitgangspunt.

Ten slotte

Wij vragen u Zoekgebied 2 om eerder vermelde redenen uit te sluiten als locatie voor het realiseren van een energiehub/energielandschap.

Uiteraard zijn wij graag bereid een en ander nader toe te lichten en inbreng te geven in het ontwikkelen van alternatieven.

Hoogachtend,
namens de Vereniging Bescherming Authentiek Bokhoven

P.K. Wamsteker
voorzitter

per adres
Oppershof 21
5221 BW Bokhoven
voorzitter@verbab.nl